

نشریه علمی

پژوهش در
نظام‌های آموزشی

دوره ۱۵، شماره ۵۵،
ص ۸۵-۹۷
زمستان ۱۴۰۰

شاپا (چاپی): ۲۳۲۴-۲۳۸۳

شاپا (الکترونیکی): ۲۳۴۱-۲۷۸۳

نمایه در ISC

www.jiera.ir

نشریه علمی
پژوهش در نظام‌های آموزشی تحت قانون
بین المللی کپی رایت Creative
Commons: BY-NC می باشد.

نوع مقاله:

مقاله اصیل پژوهشی

✉ نویسنده مسئول:

faribadortaj2007@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۲۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۰۹/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۰۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۰/۱۵

استناد به این مقاله: درتاج، ف.، رجبیان ده زیره، م. و اله کرمی، آ. (۱۴۰۰). بررسی نقش سواد رسانه‌ای در پیش‌بینی نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی دانشجویان و اساتید در ایام کرونا.

پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۵(۵۵)، ۸۵-۹۷.
doi: 20.1001.1.23831324.1400.15.55.7.5

بررسی نقش سواد رسانه‌ای در پیش‌بینی نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی دانشجویان و اساتید در ایام کرونا *

فریبا درتاج ✉

استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

مریم رجبیان ده زیره

دانشجوی دکتری تکنولوژی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

آزاد اله کرمی

استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش سواد رسانه‌ای در پیش‌بینی نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی دانشجویان و اساتید در ایام کرونا بود. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی از لحاظ روش تحقیق توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان و اساتید دانشگاه پیام نور کرمان بودند که ۴۷۳ نفر از آن‌ها (۳۶۶ نفر از دانشجویان و ۱۰۷ نفر از اساتید) با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه نگرش به یادگیری الکترونیکی سید تقوی (۱۳۸۶) و سواد رسانه‌ای فلسفی (۱۳۹۳) بود. داده‌ها با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه تجزیه و تحلیل شدند. یافته‌های پژوهش نشان داد وضعیت نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی در بین دانشجویان، اساتید و کل نمونه پژوهش با سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ به‌طور معنی‌داری بیشتر از حد متوسط (۴) است ($P < 0/05$). وضعیت سواد رسانه‌ای در بین دانشجویان، اساتید و کل نمونه پژوهش با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۱ به‌طور معنی‌داری بیشتر از حد متوسط (۳) است ($P < 0/01$). بین سواد رسانه‌ای و نگرش به یادگیری الکترونیکی در دانشجویان و اساتید در ایام کرونا رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($P < 0/01$). متغیر سواد رسانه‌ای به‌صورت مثبت و معنی‌دار نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی را در دانشجویان و اساتید در ایام کرونا پیش‌بینی می‌کرد ($\beta = 0.81, p < 0/01$). بر اساس نتایج، می‌توان با برگزاری دوره‌های آموزشی مهارت‌های سواد رسانه‌ای دانشجویان و اساتید را جهت ایجاد نگرش مثبت نسبت به یادگیری الکترونیکی افزایش داد.

واژه‌های کلیدی:

اساتید، دانشجویان، سواد رسانه‌ای، نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی

* مقاله حاضر برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان «بررسی نقش سواد رسانه‌ای در پیش‌بینی نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی دانشجویان و اساتید در ایام کرونا» با حمایت دانشگاه / موسسه پیام نور کرمان است.

مقدمه

(2020). همه‌گیری کرونا به‌عنوان یک ترغیب‌کننده و کاتالیزور برای استفاده مؤثر از وسایل دیجیتال، منابع آنلاین، فناوری‌های رسانه‌های اجتماعی و فعالیت‌های یادگیری الکترونیکی است (Murphy et al., 2020; Mutua & Ong'ong'a, 2020; Mulenga & Marbán, 2020; Basilaia & Kvavadze, 2020; Lounis, 2020). یادگیری الکترونیکی فرایندی است که بر اساس فناوری‌های رایانه‌ای، چندرسانه‌ای و پردازشگرها شکل گرفته است (Prihartini et al., 2016). نقل از رضایی و زاهدی، (۱۳۹۷).

Abrahamson (1998) در گزارشی نشان می‌دهد موفقیت در یادگیری الکترونیکی نیازمند فراگیران خودتنظیم و مستقل است؛ بنابراین استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات بدون توجه به عوامل زمینه‌ای برای پذیرش آن، از قبیل عوامل زیرساختی، فرهنگی، فنی، مدیریتی، سطح مهارت‌های کامپیوتری و عوامل نگرشی منجر به هدر رفت منابع خواهد شد (هوشمندان مقدم فرد و همکاران، ۱۳۹۵). در این راستا، دانستن نگرش‌های دانشجویان نسبت به یادگیری الکترونیکی (یادگیری الکترونیکی) در مدیریت مناسب فرآیند مهم است. شناسایی و درک نگرش یادگیرندگان می‌تواند به ایجاد فضای یادگیری مناسب‌تری برای ایجاد محیط‌های الکترونیکی منجر شود زیرا یکی از موانع اصلی عدم گسترش و استفاده مؤثر از آموزش الکترونیکی نگرش منفی آموزشگران و یادگیرندگان به این نوع آموزش است. نگرش در یک تعریف ساده عبارت است از حالت عاطفی مثبت یا منفی نسبت به یک موضوع (آقازاده، ۱۳۹۴). Thorndike در فرایند یادگیری بر نگرش فراگیر تأکید می‌کند و آن را نوعی آمادگی می‌داند که یادگیرنده با خود به موقعیت یادگیری می‌آورد (آر، هرگنهان، ۱۳۹۸، ترجمه سیف). محیط آموزشی می‌تواند بر نگرش دانشجویان نسبت به فعالیت‌های یادگیری تأثیر بگذارد (Miller & Miller، ترجمه میری، ۱۳۹۴) بنابراین، دست‌اندرکاران آموزش‌های الکترونیکی باید طوری سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کنند که فراگیران در قبال آموزش‌های الکترونیکی نگرش مثبتی کسب کنند. درک نگرش فردی کاربران نسبت به یادگیری، ایجاد محیط‌های

بیماری‌های عفونی معمولاً از گذشته تا به امروز یک فاجعه برای بشریت بوده است. با توسعه پزشکی، اثر بسیاری از بیماری‌های عفونی از بین رفته است و آن‌ها باعث کاهش استرس شدند. امروزه بیماری‌های مختلفی به وجود آمده و بر بشریت تأثیر گذاشته است. جدیدترین این بیماری‌ها، بیماری همه‌گیر کرونا و یا کوید^۱ ۱۹ است. ویروس کرونا برای اولین بار در شهر ووهان چین در دسامبر ۲۰۱۹ مشاهده شد و از آن زمان به سرعت در سراسر جهان گسترش یافت. در ۱۱ مارس ۲۰۲۰، سازمان بهداشت جهانی شیوع بیماری کرونا را به‌عنوان یک بیماری همه‌گیر در سراسر جهان اعلام کرد. یک بیماری همه‌گیر به‌عنوان یک بیماری بسیار گسترده تعریف می‌شود که بیش از یک کشور یا قاره را درگیر می‌کند (Hacimustafaoğlu, 2018). ترس از بیماری، ترس از عفونت از طریق ویروس در محیط نزدیک، عدم اطمینان از آینده و ارزیابی اینکه محل زندگی فرد ناامن است و ترس‌های مشابه باعث ایجاد اضطراب در افراد شده است (Kaya, 2020).

بر این اساس، ۹۰٫۱ درصد از دروس در ترم بهار از طریق آموزش از راه دور انجام شد. همچنین ۹۹٫۲ درصد از دانشگاه‌ها دروس نظری را از طریق آموزش از راه دور تدریس می‌کردند. علاوه بر این، ۷۵ درصد از دانشگاه‌ها، دروس عملی را که می‌توان از طریق آموزش از دور تدریس کرد، آموزش دادند. در این فرایند، ۹۵ درصد از دانشگاه‌ها از طریق پیام و ایمیل به دانشجویان اطلاع دادند، ۹۱ درصد پشتیبانی فنی ارائه کردند، ۸۳ درصد پرتال ارتباط و تماس ایجاد کردند و ۷۰ درصد تکالیف جدید را انجام دادند (Council of Higher Education, 2020). بر این اساس، آموزش از راه دور که به دلیل همه‌گیری بیماری کرونا راه‌اندازی شده، «روند دیجیتالی شدن» را در آموزش و تدریس تسریع کرده است. دیجیتالی کردن یک روش ساده نیست بلکه دارای محتوای پیچیده‌ای مانند یک سیستم مدیریت مجازی، آمادگی برای استفاده از ابزارهای آموزش آنلاین، تسلط دیجیتالی و مقابله با احساس ترس و انزوای اجتماعی است (Angoletto & Queiroz, 2020).

هستند و موضع خود را در مورد مسائل جاری مطرح می‌کنند (Dvorghets & Shaturnaya, 2015; Pfeffer, 2014).

نظر به آنکه بسیار از اساتید و معلمان شناختی از رسانه‌های نوین آموزشی ندارند و در استفاده از آن‌ها مقاومت می‌کنند. بررسی متغیرهای تأثیرگذار در استفاده مطلوب از رسانه‌های نوین آموزشی و فضای یادگیری الکترونیکی در ایامی که به خاطر همه‌گیری ویروس کرونا چاره‌ای جز استفاده از آن‌ها نداریم، اهمیت زیادی دارد. در شرایط حساس کنونی که ویروس کرونا شیوع پیدا کرده و به دنبال آن دانشجویان نمی‌توانند در کلاس‌های درس حضور پیدا کنند، سیستم‌های آموزش الکترونیکی نقش برجسته‌ای را مراکز آموزشی و تربیتی، پیدا کرده‌اند. هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش سواد رسانه‌ای در پیش‌بینی نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی دانشجویان و اساتید در ایام کرونا (مطالعه مورد دانشگاه پیام نور شهر کرمان) است.

روش

روش تحقیق حاضر از نوع توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان و اساتید دانشگاه پیام نور کرمان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود. نمونه آماری این پژوهش شامل ۴۷۳ نفر (۳۶۶ نفر از دانشجویان و ۱۰۷ نفر از اساتید) که با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ۲۲۷ نفر (۶۲/۰ درصد) از دانشجویان زن و ۱۳۹ نفر (۳۸/۰ درصد) مرد بودند. ۶۴ نفر (۵۹/۸ درصد) از اساتید زن و ۴۳ نفر (۴۰/۰ درصد) مرد بودند. بیشترین درصد دانشجویان (۶۵/۳ درصد) در گروه سنی ۲۱-۲۵ و بیشترین درصد اساتید (۴۲/۱ درصد) در گروه سنی ۴۱ و بیشتر قرار داشتند.

ابزار اندازه‌گیری در پژوهش حاضر شامل پرسشنامه نگرش به یادگیری الکترونیکی و سواد رسانه‌ای بود.

پرسشنامه نگرش به یادگیری الکترونیکی: این پرسشنامه دارای ۱۹ سؤال است و از مقیاس هفت‌گانه لیکرت تبعیت می‌کند (مقیاس ۱ به مفهوم کاملاً مخالف و مقیاس ۷ به مفهوم کاملاً موافق). حد پایین نمره پرسشنامه ۱۹ و حد بالای آن ۱۳۳ است. روایی صوری و محتوای پرسشنامه توسط متخصصان تأیید شده است. در پژوهش سید تقوی (۱۳۸۶)

آموزش الکترونیکی مناسب را برای یاددهی-یادگیری تسهیل می‌کند (خندقی و کاظمی قرچه، ۱۳۹۲).

عصر حاضر با توجه به تغییرات و دگرگونی‌های لحظه‌ای، به‌ویژه فضاهای جدیدی که دانش و اطلاعات در آن سیر می‌کند، بسیار متفاوت‌تر از آن چیزی است که نسل‌های گذشته تجربه می‌کردند؛ به‌گونه‌ای که شیوه کسب دانش، دچار تحول اساسی شده است (Zulkifli & Hashim, 2020). در این عصر نظام‌های آموزشی تحولات عمیقی را تجربه می‌کنند؛ به‌طوری‌که پارادایم یادگیرنده محوری، ظهور فضای مجازی، تبدیل مکان به فضا، امکان یادگیری همیشه و همه جایی را رقم می‌زند. یکی از علل اصلی این تغییر و تحولات پدیده فراگیر رسانه‌هاست (Pereira & Moura, 2019). با این حال، انتشار محتوای دیجیتالی به دنبال ویروس کرونا، دانشجویان را در معرض حجم وسیعی از اطلاعات از طریق رسانه‌ها قرار داد که اغلب غلط یا نادرست است (Marinoniet al., 2020).

در راستای ارتباط بین نگرش به یادگیری الکترونیکی و سواد رسانه‌ای، نتایج تحقیق الله کرمی و همکاران (۱۳۹۹) نشان می‌دهد که نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی منفی است. همچنین نتایج حاکی از رابطه مثبت و معنادار نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی و سواد رسانه‌های است. همچنین یافته‌های پژوهش نیازی و همکاران (۱۳۹۵)، بساطی و رحیمی پاتاق (۱۳۹۴)، بورسین هاموتوقلو و سزن-گالتکین (۲۰۱۹) و جان (۲۰۱۸)، ارتباط بین نگرش به یادگیری الکترونیکی با سواد رسانه‌ای و دیجیتالی را نشان می‌دهد. دانشمندان مدرن سواد رسانه‌ای را ترکیبی از دانش و مهارت‌های لازم افراد برای جهت‌گیری در محیط مبتنی بر اطلاعات، جستجو و به اشتراک‌گذاری اطلاعات، تعامل با افراد دیگر و نرم‌افزارهای رایانه‌ای، ایجاد محتوای رسانه‌ای مطمئن و قابل‌اعتماد، فیلتر کردن محتوای رسانه و حل وظایف شناختی تعریف کرده‌اند (Andriushchenko et al., 2020; Hatlevik et al., 2015). Hobbs (2017) سواد رسانه‌ای را توانایی دسترسی، تحلیل، ارزیابی و پردازش فعال اطلاعات در اشکال مختلف پیام‌های مکتوب، دیداری و شنیداری تعریف می‌کند. شهروندان با سواد رسانه‌ای از نظرات مختلف آگاه

بالای آن ۱۰۰ است. روایی صوری و محتوای پرسشنامه توسط متخصصان تأیید شده است. در پژوهش فلسفی (۱۳۹۳)، به این منظور محقق ابزار طراحی شده را با یک گروه ۳۰ نفره به اجرا درآورده و سپس با نرم‌افزار آماری اس پی اس اس، ضریب آلفای کرونباخ به دست آمد. مؤلفه درک محتوای پیام‌های رسانه‌ای ۰/۷۷، آگاهی از اهداف پنهان پیام‌های رسانه‌ای ۰/۸۲ و گزینش آگاهانه پیام‌های رسانه‌ای ۰/۷۹ است که نشان‌دهنده پایایی مطلوب مؤلفه‌های پرسشنامه است.

داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی تجزیه و تحلیل شدند. در بخش آمار توصیفی از میانگین، انحراف معیار استفاده شد و در بخش آمار استنباطی برای بررسی سؤالات پژوهش، از آزمون تی تک نمونه‌ای، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شد.

روایی پرسشنامه توسط دانشجویان تحصیلات تکمیلی و چند تن از اساتید به تأیید رسید و همچنین پایایی پرسشنامه یا قابلیت اعتماد آن با استفاده از روش اندازه‌گیری آلفای کرونباخ محاسبه شد. معمولاً دامنه ضریب اعتماد آلفای کرونباخ از صفر (۰) به معنای عدم پایداری تا مثبت یک (+۱) به معنای پایایی کامل قرار می‌گیرد و هر چه مقدار به دست آمده به عدد مثبت یک نزدیک‌تر باشد قابلیت اعتماد پرسشنامه بیشتر می‌شود. آلفای کرونباخ برای پرسشنامه موردنظر ۰/۹۲ به دست آمد.

پرسشنامه سواد رسانه‌ای: این پرسشنامه توسط فلسفی در سال ۱۳۹۳ طراحی و اعتباریابی شده است، این پرسشنامه شامل ۲۰ گویه بسته پاسخ بر اساس طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت است. حد پایین نمره پرسشنامه ۲۰، حد متوسط ۶۰ و حد

یافته‌ها

جدول ۱.

یافته‌های توصیفی مربوط به متغیر نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی

متغیر	گروه	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
نمره کل	دانشجویان	۳۶۶	۱/۶۸	۶/۴۱	۴/۱۰	۰/۹۷	-۰/۶۰	-۰/۰۹
	اساتید	۱۰۷	۱/۵۳	۶/۲۹	۴/۴۸	۱/۲۱	-۰/۸۱	-۰/۴۶
	کل	۴۷۳	۱/۵۳	۶/۴۱	۴/۱۹	۱/۰۴	-۰/۶۹	-۰/۱۲
محیط یادگیری مستقل	دانشجویان	۳۶۶	۱/۵۰	۶/۷۸	۴/۱۱	۱/۰۸	-۰/۱۵	۰/۰۵
	اساتید	۱۰۷	۱/۰۰	۶/۸۱	۴/۴۹	۱/۲۰	-۰/۰۱	-۰/۴۱
	کل	۴۷۳	۱/۰۰	۶/۸۱	۴/۲۰	۱/۱۲	-۰/۲۱	-۰/۰۳
محیط یادگیری مؤثر	دانشجویان	۳۶۶	۱/۰۰	۶/۶۷	۴/۰۳	۱/۱۹	-۰/۶۳	-۰/۲۰
	اساتید	۱۰۷	۱/۰۰	۷/۰۰	۴/۴۷	۱/۴۶	-۰/۵۵	-۰/۶۷
	کل	۴۷۳	۱/۰۰	۷/۰۰	۴/۱۳	۱/۲۷	-۰/۶۸	-۰/۲۷
محیط آموزش چندرسانه‌ای	دانشجویان	۳۶۶	۱/۰۰	۶/۵۹	۳/۹۹	۱/۰۴	-۰/۱۹	-۰/۲۰
	اساتید	۱۰۷	۱/۰۰	۶/۴۸	۴/۴۴	۱/۳۰	-۰/۸۸	-۰/۳۹
	کل	۴۷۳	۱/۰۰	۶/۵۹	۴/۰۹	۱/۱۲	-۰/۴۳	-۰/۱۵
مبتنی بر هدایت آموزش دهندگان	دانشجویان	۳۶۶	۱/۰۰	۷/۰۰	۴/۲۷	۱/۲۶	-۰/۷۸	-۰/۰۵
	اساتید	۱۰۷	۱/۳۳	۷/۰۰	۴/۵۱	۱/۴۷	-۱/۰۴	-۰/۴۲
	کل	۴۷۳	۱/۰۰	۷/۰۰	۴/۳۲	۱/۳۲	-۰/۸۹	-۰/۱۳

پژوهش به ترتیب ۴/۱۹ و ۱/۰۴ است. با توجه به اینکه قدر مطلق کجی و کشیدگی این متغیر کمتر از ۲ است در نتیجه توزیع این متغیر نرمال است.

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود: میانگین و انحراف معیار نگرش نسبت به یادگیری در دانشجویان به ترتیب ۴/۱۰ و ۰/۹۷ و در اساتید ۴/۴۸ و ۱/۲۱ است. میانگین و انحراف معیار نگرش نسبت به یادگیری در کل نمونه

جدول ۲.

یافته‌های توصیفی مربوط به متغیر سواد رسانه‌ای

متغیر	گروه	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
نمره کل	دانشجویان	۳۶۶	۲/۴۵	۴/۲۰	۳/۵۹	۰/۲۷	۰/۹۱	-۰/۵۷
	اساتید	۱۰۷	۲/۴۵	۴/۲۵	۳/۷۲	۰/۳۴	۱/۰۷	-۰/۹۸
	کل	۴۷۳	۲/۴۵	۴/۲۵	۳/۶۲	۰/۴۹	۱/۱۹	-۰/۵۶
درک محتوای پیام‌های رسانه‌ای	دانشجویان	۳۶۶	۲/۲۵	۴/۵۰	۳/۶۲	۰/۳۷	۱/۰۱	-۰/۸۰
	اساتید	۱۰۷	۲/۷۵	۵/۰۰	۳/۷۱	۰/۴۶	۱/۰۲	۰/۱۱
	کل	۴۷۳	۲/۲۵	۵/۰۰	۳/۶۴	۰/۳۹	۱/۲۳	-۰/۴۳
آگاهی از اهداف پنهان	دانشجویان	۳۶۶	۲/۰۰	۵/۰۰	۳/۵۱	۰/۵۰	۰/۴۵	۰/۱۴
	اساتید	۱۰۷	۲/۵۰	۴/۲۵	۳/۵۵	۰/۴۴	-۰/۸۳	۰/۰۱
	کل	۴۷۳	۲/۰۰	۵/۰۰	۳/۵۲	۰/۴۹	۰/۲۸	۰/۱۱
گزینش آگاهانه پیام‌های رسانه‌ای	دانشجویان	۳۶۶	۲/۰۰	۴/۲۵	۳/۵۷	۰/۴۴	۱/۳۰	-۱/۱۹
	اساتید	۱۰۷	۲/۰۰	۴/۰۰	۳/۶۱	۰/۳۵	۱/۵۵	-۱/۹۱
	کل	۴۷۳	۲/۰۰	۴/۲۵	۳/۵۸	۰/۴۲	۱/۹۶	-۱/۳۱
نگاه انتقادی به پیام‌های رسانه‌ای	دانشجویان	۳۶۶	۲/۰۰	۴/۰۰	۳/۵۲	۰/۴۳	۰/۵۱	-۰/۸۹
	اساتید	۱۰۷	۲/۵۰	۴/۷۵	۳/۸۵	۰/۵۷	۰/۲۳	-۰/۴۹
	کل	۴۷۳	۲/۰۰	۴/۷۵	۳/۵۹	۰/۴۸	۰/۵۷	-۰/۴۲
تجزیه و تحلیل پیام‌های رسانه‌ای	دانشجویان	۳۶۶	۲/۲۵	۴/۵۰	۳/۷۳	۰/۳۱	۱/۲۹	-۰/۷۸
	اساتید	۱۰۷	۲/۲۵	۵/۰۰	۳/۸۹	۰/۵۳	۱/۰۵	۰/۰۸
	کل	۴۷۳	۲/۲۵	۵/۰۰	۳/۷۶	۰/۳۸	۲/۵۲	۰/۰۲

شده است، بنابراین متغیرهای پژوهش فاصله‌ای است و مفروضه فاصله‌ای بودن متغیر مورد مطالعه نیز برقرار است و نیز با توجه به اینکه قدر مطلق کجی و کشیدگی این متغیر کمتر از ۲ است در نتیجه توزیع این متغیر نرمال است. سؤال اول: وضعیت نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی در اساتید، دانشجویان و کل نمونه پژوهش چگونه است؟

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود: میانگین و انحراف معیار سواد رسانه‌ای در دانشجویان به ترتیب ۳/۵۹ و ۰/۲۷ و در اساتید ۳/۷۲ و ۰/۳۴ است. میانگین و انحراف معیار سواد رسانه‌ای در کل نمونه پژوهش به ترتیب ۳/۶۲ و ۰/۴۹ است. با توجه به اینکه متغیرهای مورد مطالعه با پرسشنامه اندازه‌گیری می‌شود و در پرسشنامه از مقیاس لیکرت استفاده

جدول ۳.

نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی وضعیت نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی در اساتید، دانشجویان و کل نمونه پژوهش

متغیر	گروه	میانگین حد وسط: $\bar{x}$	درجه آزادی	معنی داری	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد
		T				حد پایین حد بالا
نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی	دانشجویان	۲/۰۷	۳۶۵	۰/۰۳۹	۰/۱۰	۰/۲۰
	اساتید	۴/۱۲	۱۰۶	۰/۰۰۱	۰/۴۸	۰/۷۱
	کل	۳/۹۹	۴۷۲	۰/۰۰۱	۰/۱۹	۰/۲۸
محیط یادگیری مستقل	دانشجویان	۱/۹۸	۳۶۵	۰/۰۴۸	۰/۱۱	۰/۲۲
	اساتید	۴/۲۳	۱۰۶	۰/۰۰۱	۰/۴۹	۰/۷۲
	کل	۳/۸۳	۴۷۲	۰/۰۰۱	۰/۲۰	۰/۳۰
محیط یادگیری مؤثر	دانشجویان	۰/۵۵	۳۶۵	۰/۵۸	۰/۰۳	۰/۱۵

متغیر	گروه	میانگین حد وسط: ۴		معنی داری	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
		T	درجه آزادی			حد پایین	حد بالا
اساتید	کل	۳/۳۹	۱۰۶	۰/۰۰۱	۰/۴۸	۰/۲۰	۰/۷۶
		۲/۳۱	۴۷۲	۰/۰۲۱	۰/۱۳	۰/۰۲	۰/۲۵
محیط آموزش چندرسانه‌ای	دانشجویان	-۰/۱۴	۳۶۵	۰/۸۸	-۰/۰۰۷	-۰/۱۱	۰/۰۹
		۳/۵۵	۱۰۶	۰/۰۰۱	۰/۴۴	۰/۱۹	۰/۷۰
اساتید	کل	۱/۸۴	۴۷۲	۰/۰۶۵	۰/۰۹	-۰/۰۰۶	۰/۱۹
		۴/۱۲	۳۶۵	۰/۰۰۱	۰/۲۷	۰/۱۴	۰/۴۰
مبتنی بر هدایت آموزش دهندگان	دانشجویان	۳/۵۸	۱۰۶	۰/۰۰۱	۰/۵۱	۰/۲۲	۰/۷۹
		۵/۳۸	۴۷۲	۰/۰۰۱	۰/۳۲	۰/۲۰	۰/۴۴

گروه بیشتر از حد متوسط (۴)، محیط آموزش چندرسانه‌ای در گروه اساتید بیشتر از حد متوسط (۴)، مؤلفه محیط مبتنی بر هدایت شوندگان در هر سه گروه بیشتر از حد متوسط (۴) قرار داشتند ($P < ۰/۰۵$). مؤلفه محیط یادگیری مستقل در گروه دانشجویان، محیط آموزش چندرسانه‌ای، در گروه دانشجویان و کل نمونه در حد متوسط قرار داشتند ($P > ۰/۰۵$). سؤال دوم: وضعیت سواد رسانه‌ای در اساتید، دانشجویان و کل نمونه پژوهش چگونه است؟

با توجه به نتایج جدول ۳ نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی وضعیت نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی را در بین دانشجویان، اساتید و کل نمونه پژوهش نشان می‌دهد: براساس نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای وضعیت نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی در بین دانشجویان، اساتید و کل نمونه پژوهش با سطح معنی‌داری کمتر از $۰/۰۵$ به‌طور معنی‌داری بیشتر از حد متوسط (۴) است ($P < ۰۰۵۰$). مؤلفه محیط یادگیری مستقل در هر سه گروه بیشتر از حد متوسط (۴)، محیط یادگیری مستقل، محیط یادگیری مؤثر در اساتید و کل

جدول ۴.

نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی وضعیت سواد رسانه‌ای در اساتید، دانشجویان و کل نمونه پژوهش

متغیر	گروه	میانگین حد وسط: ۳		معنی داری	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
		T	درجه آزادی			حد پایین	حد بالا
سواد رسانه‌ای	دانشجویان	۴۱/۷۶	۳۶۵	۰/۰۰۱	۰/۵۹	۰/۵۶	۰/۶۲
	اساتید	۲۱/۵۵	۱۰۶	۰/۰۰۱	۰/۷۲	۰/۶۶	۰/۷۹
	کل	۴۵/۸۱	۴۷۲	۰/۰۰۱	۰/۶۲	۰/۵۹	۰/۶۵
درک محتوای پیام‌های رسانه‌ای	دانشجویان	۳۱/۵۸	۳۶۵	۰/۰۰۱	۰/۶۲	۰/۵۸	۰/۶۶
	اساتید	۱۶/۱۹	۱۰۶	۰/۰۰۱	۰/۷۱	۰/۶۲	۰/۸۰
	کل	۳۵/۱۶	۴۷۲	۰/۰۰۱	۰/۶۴	۰/۶۰	۰/۶۸
آگاهی از اهداف پنهان	دانشجویان	۱۹/۴۵	۳۶۵	۰/۰۰۱	۰/۵۱	۰/۴۶	۰/۵۶
	اساتید	۱۹/۴۵	۱۰۶	۰/۰۰۱	۰/۵۱	۰/۴۶	۰/۵۶
	کل	۲۳/۱۳	۴۷۲	۰/۰۰۱	۰/۵۲	۰/۴۷	۰/۵۶
گرایش آگاهانه پیام‌های رسانه‌ای	دانشجویان	۲۵/۱۲	۳۶۵	۰/۰۰۱	۰/۵۷	۰/۵۳	۰/۶۲
	اساتید	۱۲/۹۴	۱۰۶	۰/۰۰۱	۰/۵۵	۰/۴۶	۰/۶۳
	کل	۳۰/۱۸	۴۷۲	۰/۰۰۱	۰/۵۸	۰/۵۴	۰/۶۲
نگاه انتقادی به پیام‌های رسانه‌ای	دانشجویان	۲۳/۰۷	۳۶۵	۰/۰۰۱	۰/۵۲	۰/۴۸	۰/۵۶
	اساتید	۱۵/۴۷	۱۰۶	۰/۰۰۱	۰/۸۵	۰/۷۴	۰/۹۶

متغیر	گروه	میانگین حد وسط: ۳		معنی داری	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد
		T	درجه آزادی			حد بالا حد بالا
	کل	۲۶/۶۶	۴۷۲	۰/۰۰۱	۰/۵۹	۰/۵۵ ۰/۶۴
تجزیه و تحلیل پیام‌های رسانه‌ای	دانشجویان	۴۴/۶۸	۳۶۵	۰/۰۰۱	۰/۷۳	۰/۶۹ ۰/۷۶
	اساتید	۱۷/۳۸	۱۰۶	۰/۰۰۱	۰/۸۹	۰/۷۹ ۱/۰۰
	کل	۴۳/۹۳	۴۷۲	۰/۰۰۱	۰/۷۶	۰/۷۳ ۰/۸۰

جدول ۵.

نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین سواد رسانه‌ای با نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی

گروه	R	r ²	sig
دانشجویان	۰/۸۰۴	۰/۶۴	۰/۰۰۱
اساتید	۰/۸۰۲	۰/۶۴	۰/۰۰۱
کل	۰/۸۰۱	۰/۶۴	۰/۰۰۱

براساس نتایج جدول ۵ که نتایج ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه خطی ساده بین سواد رسانه‌ای با نگرش نسبت به یادگیری را نشان می‌دهد، در دانشجویان بین این دو متغیر با ($r=0.804, P<0.001$)، در اساتید ($P<0.001$)، این دو متغیر با ($r=0.802, P<0.001$) و در کل نمونه با ($r=0.801, P<0.001$) رابطه مثبت و معنی داری وجود داشت.

با توجه به نتایج جدول ۴ نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی سواد رسانه‌ای را در بین دانشجویان، اساتید و کل نمونه پژوهش نشان می‌دهد: براساس نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای وضعیت سواد رسانه‌ای (درک محتوای پیام‌های رسانه‌ای، آگاهی از اهداف پنهان پیام‌های رسانه‌ای، گزینش آگاهانه پیام‌های رسانه‌ای، نگاه انتقادی به پیام‌های رسانه‌ای، تجزیه و تحلیل پیام‌های رسانه‌ای) در بین دانشجویان، اساتید و کل نمونه پژوهش با سطح معنی داری ۰/۰۰۱ به طور معنی داری بیشتر از حد متوسط (۳) است ($P<0.001$).

سؤال سوم: آیا سواد رسانه‌ای می‌تواند نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی در اساتید و دانشجویان را پیش‌بینی کند؟

جدول ۶.

شاخص کفایت مدل پیش‌بینی نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی براساس سواد رسانه‌ای در بین دانشجویان و اساتید

ضریب همبستگی	ضریب تعیین (R ²)	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف معیار خطا	دوربین واتسون
۰/۸۰۸	۰/۶۵۳	۰/۶۵۱	۰/۶۱	۱/۶۳

در جدول ۶ با توجه به مقدار ضریب همبستگی چند متغیره ($R=0.808$) می‌توان نتیجه گرفت که ترکیب خطی سواد رسانه‌ای با گروه اساتید و دانشجویان ۶۵/۳ درصد از

جدول ۷.

آزمون تحلیل واریانس جهت معنی داری مدل پیش‌بینی نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی براساس سواد رسانه‌ای در بین دانشجویان و اساتید

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	F	Sig
رگرسیون	۳۳۳/۷۶	۲	۱۶۶/۸۸	۴۴۲/۰۰۷	۰/۰۰۱
باقیمانده	۱۷۷/۴۵	۴۷۰	۰/۳۸		
کل	۵۱۱/۲۱	۴۷۲			

بر اساس سواد رسانه‌ای در بین دانشجویان و اساتید معنی‌دار است ($p < 0/01$).

با توجه به اینکه در جدول ۷ مقدار سطح معنی‌داری کمتر از سطح معناداری ۰/۰۱ شده است بنابراین می‌توان گفت مدل رگرسیون برای پیش‌بینی نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی

جدول ۸

نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه برای بررسی پیش‌بینی نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی بر اساس سواد رسانه‌ای در بین دانشجویان و اساتید

متغیر پیش‌بین	B	خطای استاندارد	Beta	T	معنی‌داری	ضریب همبستگی نیمه تفکیکی	هم خطی چندگانه قدرت تحمل VIF
ثابت	-۶/۰۹	۰/۳۵	-	-۱۷/۵۴	۰/۰۰۱	-	-
گروه	-۰/۰۰۱	۰/۰۷	-۰/۰۰۱	-۰/۰۰۷	۰/۹۹	۰/۰۰۱	۰/۹۶
سواد رسانه‌ای	۲/۸۴	۰/۱۰	۰/۸۱	۲۹/۱۹	۰/۰۰۱	۰/۷۹	۰/۹۶

به‌طور معنی‌داری بیشتر از حد متوسط (۴) است. نتایج سؤال اول پژوهش با پژوهش الله کرمی (۱۳۹۹)، نیازی و همکاران (۱۳۹۵)، بساطی و رحیمی طاق (۱۳۹۴)، خندقی و حسین زاده (۱۳۹۲) Hamutoğlu و همکاران (2019)، Jan (2017) همسو است.

در تبیین این سؤال می‌توان گفت دانشجویان و اساتید به‌عنوان مهم‌ترین عناصر سیستم آموزشی، نقش محوری و تعیین‌کننده برای به‌کارگیری مؤثر و موفقیت‌آمیز فناوری یادگیری الکترونیکی در امر آموزش و یادگیری دارند و اطلاع از آمادگی و نگرش آن‌ها جهت پیاده‌سازی و اجرای موفقیت‌آمیز چنین روشی ضروری می‌نماید. درک نگرش کاربران نسبت به فناوری یادگیری، از جمله نگرش مدرسان، ما را قادر به یادگیری مؤثرتر، کارآمدتر و جذاب‌تر می‌سازد. لذا، اندازه‌گیری نگرش برای عملی کردن هرگونه تغییر از طریق فناوری بسیار ضروری است (Krishna kumar & Rajesh, 2011). مهم‌ترین آمادگی برای یادگیری الکترونیکی موفق، آمادگی از جنبه دانشجویان، اساتید و فناوری است و نگرش این افراد، از مهم‌ترین عواملی است که موفقیت و شکست یادگیری الکترونیکی را تعیین می‌کند (Hussen Ali, 2010). در زمینه آموزش‌های الکترونیکی نیز شرکت فراگیران در یک تجربه الکترونیکی باعث ایجاد نوعی نگرش در آنان نسبت به این آموزش‌ها می‌شود که این نگرش بسته به کیفیت تجربه مثبت یا منفی است؛ مثلاً یادگیرندگانی که آمادگی ورود

همان‌طور که در جدول ۸ مشاهده می‌شود: بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه هم‌زمان از بین ۲ متغیر پیش‌بین، متغیر سواد رسانه‌ای با ($\beta = 0/81, p < 0/01$) به‌صورت مثبت و معنی‌دار نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی را پیش‌بینی می‌کرد؛ یعنی هر چه میزان سواد رسانه‌ای اساتید و دانشجویان بیشتر است نگرششان نسبت به یادگیری الکترونیکی بهتر است. بین دو گروه اساتید و دانشجویان با ($p > 0/05, \beta = -0/001$) در نوع نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی اختلاف معنی‌داری وجود نداشت.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش سواد رسانه‌ای در پیش‌بینی نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی در دانشجویان و اساتید دانشگاه پیام نور کرمان در دوران کرونا است. روش تحقیق توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری ۴۷۳ نفر (۳۶۶ نفر از دانشجویان و ۱۰۷ نفر از اساتید) دانشگاه پیام نور کرمان می‌باشند که با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند.

نتایج سؤال اول پژوهش نشان داد وضعیت نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی و مؤلفه‌های آن (محیط یادگیری مستقل، محیط یادگیری مؤثر، محیط آموزش چندرسانه‌ای، مؤلفه محیط مبتنی بر هدایت شوندگان) در بین دانشجویان، اساتید و کل نمونه پژوهش با سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵

گسترش دهند و به آن‌ها در توسعه مهارت‌های خلاقانه در ساخت پیام‌های رسانه‌ای خود کمک می‌کند. سواد رسانه‌ای به‌عنوان یک اندیشه کلیدی در حوزه ارتباطات مورد بحث است که این امکان را به مخاطب می‌دهد تا برای افزایش درک و شناخت و قدرت نقد و تحلیل خود، گستره‌ی پیام‌های رسانه‌ای را به‌طور مؤثر و کارآمدتری تحت کنترل درآورد (Livingstone, 2004). در راستای مؤلفه‌های سواد رسانه‌ای می‌توان گفت دانشجو و استاد با داشتن سواد رسانه‌ای در مواجهه با پیام‌های مختلف از رسانه‌ها و برای دریافت معنای حقیقی آن‌ها، دو مرحله‌ی گزینشگری و پردازشگری را باید پشت سر بگذارد. بدین ترتیب، سواد رسانه‌ای همانند فیلتری عمل خواهد کرد تا جهان مترکم از پیام، از لایه‌های فیلتر سواد رسانه‌ای عبور کرده و شکل مواجهه با پیام معنادار شود؛ بنابراین آنچه در «سواد رسانه‌ای» مطرح است، آموزش مهارت‌های لازم برای برقراری ارتباطی متفکرانه و آگاهانه با رسانه‌ها و درعین‌حال به وجود آوردن نگاهی دقیق، نقاد و تحلیلی به پیام‌های رسانه‌ای اعم از پیام‌های نوشتاری، دیداری و شنیداری است.

نتایج سؤال سوم پژوهش نشان داد متغیر سواد رسانه‌ای به‌صورت مثبت و معنی‌دار نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی را پیش‌بینی می‌کرد؛ یعنی هر چه میزان سواد رسانه‌ای اساتید و دانشجویان بیشتر است نگرششان نسبت به یادگیری الکترونیکی بهتر است. بین سواد رسانه‌ای و نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی در اساتید و دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. نتایج سؤال سوم پژوهش با پژوهش الله کرمی (۱۳۹۹)، نیازی و همکاران (۱۳۹۵)، بساطی و رحیمی طاق (۱۳۹۴)، Hamutoğlu و همکاران (2019)، Jan (2017) همسو است.

در تبیین سؤال سوم پژوهش می‌توان گفت نتایج پژوهش الله کرمی (۱۳۹۹) نشان داد رابطه مثبت و معنادار بین نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی و سواد رسانه‌ای است. یکی از روش‌های پیش‌بینی استقبال افراد از موضوعی خاص و به تبع آن پیش‌بینی رفتار ایشان، اطلاع از نگرش آنان نسبت به آن موضوع است. شناسایی و درک نگرش یادگیرندگان می‌تواند به ایجاد فضای یادگیری مناسب‌تری برای ایجاد محیط‌های

به عرصه یادگیری الکترونیکی را ندارند، اما وادار به ورود به آن شده‌اند، تجارب تلخی دارند که حتی می‌تواند بر فرصت‌هایی که در آینده نصیبشان می‌شود، تأثیر منفی بگذارد (بابایی، ۱۳۸۵). در مورد مؤلفه‌های محیط یادگیری مستقل و مؤثر می‌توان گفت ویژگی بنیادی یادگیری الکترونیکی را تأکید بر استقلال و آزادی اندیشه یادگیرنده می‌داند و معتقد است که یادگیرنده باید در مرکزیت یادگیری قرار گیرد (نقل از فلاحی و همکاران، ۱۳۹۹). یافته‌های پژوهش سید نقوی (۱۳۸۶) و خندقی و حسین زاده (۱۳۹۲) نشان داد دانشجویان نگرش مطلوبی به آموزش‌های الکترونیکی دارند و همبستگی نسبتاً بالایی نیز بین چهار مؤلفه محیط یادگیری الکترونیکی به‌عنوان محیط یادگیری مستقل، محیط یادگیری الکترونیکی به‌عنوان محیط یادگیری مؤثر، محیط یادگیری الکترونیکی به‌عنوان محیط آموزش چندرسانه‌ای و محیط آموزشی مبتنی بر هدایت آموزش‌دهندگان مشاهده شد و رابطه مستقیمی میان مؤلفه محیط یادگیری مستقل و یادگیری مبتنی بر هدایت آموزش‌دهندگان وجود دارد و دانشجویان پس از شرکت در دوره‌های آموزش الکترونیکی درک و نگرش مناسبی نسبت به آن پیدا کرده‌اند.

نتایج سؤال دوم پژوهش نشان داد وضعیت سواد رسانه‌ای و مؤلفه‌های درک محتوای پیام‌های رسانه‌ای، نگاه انتقادی به پیام‌های رسانه‌ای، تجزیه و تحلیل پیام‌های رسانه‌ای در بین دانشجویان، اساتید و کل نمونه پژوهش با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۱ به‌طور معنی‌داری بیشتر از حد متوسط (۳) است. نتایج سؤال دوم پژوهش با پژوهش الله کرمی (۱۳۹۹)، نیازی و همکاران (۱۳۹۵)، بساطی و رحیمی طاق (۱۳۹۴)، خندقی و حسین زاده (۱۳۹۲)، سهرابی مظفر و شاهین (۱۳۹۱)، Jan (2019) Hamutoğlu, Savaşçı & Sezen-Gültekin (2017) همسو است.

در تبیین این سؤال می‌توان گفت نتایج پژوهش سهرابی مظفر و شاهین (۱۳۹۱) نشان داد سطح سواد رسانه‌ای در بین دانشجویان دو دانشگاه در یک سطح و در سطح بالاتر از متوسط و مطلوب است. آموزش سواد رسانه‌ای ابزاری برای کمک به افراد در تجزیه و تحلیل انتقادی پیام‌ها، فرصت‌هایی را برای زبان‌آموزان فراهم می‌کند تا تجربه خود را از رسانه

به عبارت دیگر، درک نگرش کاربران به یادگیری الکترونیکی می‌تواند به ایجاد فضای یادگیری مناسب‌تری برای آموزش منجر شود. پیشنهاد می‌شود که با برگزاری کارگاه‌های تخصصی جهت‌گیری‌های کارآمد در حوزه یادگیری الکترونیکی به اساتید و دانشجویان آموزش داده شود. با برگزاری کلاس‌های آموزشی کوتاه‌مدت و مستمر و تهیه جزوات و مطالب آموزشی، مهارت‌های سواد رسانه‌ای دانشجویان و اساتید را تقویت کرد. در اجرای این پژوهش محدودیت‌هایی نیز وجود داشت که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به محدود بودن جامعه آماری به دانشجویان و اساتید دانشگاه پیام نور کرمان و احتیاط در تعمیم نتایج به دیگر دانشگاه‌ها اشاره کرد، همچنین محدود بودن ابزار اندازه‌گیری به پرسشنامه و عدم بهره‌گیری از دیگر ابزارهای گردآوری داده‌ها همچون مصاحبه و مشاهده از جمله محدودیت‌های دیگر این پژوهش است.

تعارض منافع

تعارض منافع نداریم

بساطی، م.، و رحیمی پاطاق، ا. (۱۳۹۴). بررسی رابطه سواد رسانه‌ای با آموزش و یادگیری الکترونیکی. *دومین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی، مشهد، دانشگاه تربیت‌حیدریه*.

چشمه سهرابی، م.، و شاهین، ا. (۱۳۹۱). مطالعه مقایسه‌ای سواد رسانه‌ای در بین دانشجویان دانشگاه تهران و دانشگاه علوم پزشکی تهران. *مجله جهانی رسانه، ۷(۲۲)*، ۲۷-۵۷.

رضائی، ع.، ع.، و زاهدی، م. ه. (۱۳۹۷). نقش فناوری‌های نوین در پیشرفت آموزش‌های الکترونیکی (با نگاهی به فرصت‌ها و چالش‌های پیش رو در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی داخل). *فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۲(۴۰)*، ۲۰۵-۲۲۲.

فلاحی، م.، کماسی، م.، و علی‌آبادی، خ. (۱۳۹۹). نظریات یادگیری الکترونیکی با تأکید بر نظریه استقلال. *دو فصل‌نامه مطالعات آموزشی نما، ۱۵(۱)*، ۴۱-۵۰.

میلر دبلیو، د. آ.، و میلر، م. (۱۳۹۴). *راهنمای تدریس در دانشگاه‌ها*. ترجمه: ویدا میری. تهران: سمت.

الکترونیکی منجر شود زیرا یکی از موانع اصلی عدم گسترش و استفاده مؤثر از آموزش الکترونیکی نگرش منفی آموزشگران و یادگیرندگان به این نوع آموزش است. آموزش مهارت‌های لازم برای برقراری ارتباطی متفکرانه و آگاهانه با رسانه‌ها و درعین حال به وجود آوردن نگاهی دقیق، نقاد و تحلیلی به یادگیری الکترونیکی است. برای شناخت ارتباط سواد رسانه‌ای با آموزش و یادگیری الکترونیکی، لازم است ابتدا شناخت نسبتاً کاملی از مؤلفه‌های آن کسب کرد (بساطی و رحیمی پاطاق، ۱۳۹۴).

در انتها باید گفت پیشرفت روزافزون تکنولوژی و خصوصاً تکنولوژی اطلاعات باعث تغییرات بسیاری در زمینه آموزش و یادگیری شده است عواملی چون کاهش هزینه آموزش، سهولت حضور در کلاس‌های مجازی، تنوع دروس، زمان انتخاب آن، کاهش هزینه رفت‌وآمد و انعطاف‌پذیری زیاد آموزش الکترونیکی در گسترش این پدیده بی‌تأثیر نبوده است. پس لازم است در این دوران با آگاهی بخشی و آموزش مهارت سواد رسانه‌ای از قابلیت‌ها و فرصت‌های یادگیری الکترونیکی نهایت استفاده را برد، طرز نگرش کاربر به نحوه به‌کارگیری فناوری اطلاعاتی از عوامل بسیار مؤثر محسوب می‌شود؛

منابع

امین خندقی، م.، و محمدحسین زاده، م. (۱۳۹۲). بررسی نگرش دانشجویان نسبت به یادگیری الکترونیکی. *نشریه پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۵(۱۳)*، ۱۳۷-۱۵۲.

آقازاده، م. (۱۳۹۴). *راهنمای کاربردی روش‌های نوین تدریس (برای کلاس‌های تک پایه و چندپایه)*. تهران: آبیژ.

السون، م.، و هرگنهان، ب. آ. (۱۹۷۶). *مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری*. ترجمه علی‌اکبر سیف (۱۳۹۸). تهران: دوران.

الله کرمی، آ. قربانی، م.، و عبدالله زاده، ا. (۱۳۹۹). نگرش نسبت به یادگیری الکترونیکی در ایام کرونا و بررسی رابطه آن با سواد رسانه‌ای. *دومین همایش ملی فناوری آموزشی: فرصت‌ها، چالش‌ها و دستاوردها، دانشگاه بوعلی سینا همدان*.

بابایی، م. (۱۳۸۵). مهارت‌های موردنیاز برای یادگیری مبتنی بر وب. *مجله مدیریت اطلاعات، ۴(۱)*، ۴-۱۲.

University of Tehran. *Global Media Journal*, 7(22), 27-55. [In Persian]

Council of Higher Education. (2020). YÖK'ten, Salgın Sürecinde Üniversitelerdeki Uzaktan Eğitim Bir Aylık Durum Tespiti. Retrieved from: <https://www.yok.gov.tr/>.

Demuyakor, J. (2020). Coronavirus (COVID-19) and online learning in higher institutions of education: A survey of the perceptions of Ghanaian international students in China. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 10(3), 1-10.

Dvorghets, O. S. & Shaturnaya, Y. A. (2015). Developing students' media literacy in the English language teaching context. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 200, 192-198.

Falahi, M. Komasi, M. & Aliabadi, K. (2020). E-learning theories with emphasis on independence theory. *Journal of Educational Studies*, 15(1), 41-50. [In Persian]

Hacimustafaoğlu, M. (2018). Enfeksiyon hastalıkları pratiğinde salgın tanımlaması [Definition of an outbreak (epidemic) in infectious diseases practice]. *Clinical Clues*, 12(4), 172-173.

Hamutoğlu, N. B. Savaşçı, M. & Sezen-Gültekin, G. (2019). Digital literacy skills and attitudes towards e-learning. *Journal of Education and Future*, (16), 93-107.

Hatlevik, O. E. Ottestad, G. & Throndsen, I. (2015). Predictors of digital competence in 7th grade: A multilevel analysis. *Journal of Computer Assisted Learning*, 31(3), 220-231.

Hobbs, R. (2017). *Measuring the digital and media literacy competencies of children and teens*. Elsevier Academic Press.

Hooshmandan Moghadam Fard, Z. Akhbar, E. & Shams, A. (2016). Structures Explaining the Attitude of Agricultural Students Towards E-Learning. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 7(1), 107-126. [In Persian]

Hussen Ali, I. E. (2010). Measuring students e-readiness for e-learning at Egyptian faculties of tourism and hotels. *The 6 International Scientific Conference eLearning and Software for Education, Bucharest*.

Jan, S. (2018). Investigating the relationship between students' digital literacy and their attitude towards using ICT. *International Journal of Educational Technology*, 5(2), 26-34.

Kaya, B. (2020). Pandeminin ruh sağlığına etkileri [Effects of pandemic on mental health]. *Klinik Psikiyatri*, 23, 123-124.

Krishna kumar, R. & Rajesh Kumar, M. (2011). Attitude of teachers' of higher education towards e-learning. *Journal of Education and Practice*, 2(4), 48-54.

Livingstone, S. (2004). Media literacy and the challenge of new information and communication technologies. *Journal the Communication Review*, 7(1), 1-10.

Lounis, M. (2020). Promoting school health education: A lesson from the COVID-19 Pandemic. *Contemporary Mathematics and Science Education*, 1(2), 1-12.

Marinoni G. Van Land, H. & Jensen, T. (2020). The impact of Covid-19 on higher education around the world: IAU global survey report. In *IAU Global Survey Report; International Association of Universities: Paris, France*.

نقوی، م. ع. (۱۳۸۶). بررسی نگرش استادان و دانشجویان به یادگیری الکترونیکی: پیمایشی در دانشگاه‌های دارای آموزش الکترونیکی. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۱۳(۱)، ۱۶۱-۱۸۱.

نیازی، ل.، زارعی زوارکی، ا.، و علی‌آبادی، خ. (۱۳۹۵). تأثیر برنامه آموزش سواد رسانه‌ای مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر میزان آگاهی دانش‌آموزان. مطالعات رسانه‌های نوین، ۲(۷)، ۱۱۹-۱۵۶.

هوشمندان مقدم فرد، ز.، اخبار، ا.، و شمس، ع. (۱۳۹۵). سازه‌های تبیین‌کننده نگرش هنرجویان کشاورزی نسبت به یادگیری الکترونیکی. فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۱۷(۱)، ۱۰۷-۱۲۶.

References

Abrahamson, C. E. (1998). Issues in interactive communication in distance education. *College Student Journal*, 32(1), 33-43.

Aghazadeh, M. (2015). *A practical guide to new teaching methods (for single-grade and multi-grade classes)*. Tehran: Publisher Aeezh. [In Persian]

Allah Karami, A. Ghorbani, M. & Abdollahzadeh, A. (2020). Attitudes towards e-learning in Corona and examining its relationship with media literacy. *Second National Conference on Educational Technology: Opportunities, Challenges and Achievements, Bu Ali Sina University of Hamadan*. [In Persian]

Amin Khandaghi, M. & Mohammad Hosseinzadeh, M. (2013). A survey of students' attitudes toward e-learning. *Journal of Research in Educational Systems*, 5(13), 137-152. [In Persian]

Andriushchenko, K. Rozhko, O. & Tepluk, M. (2020). Digital literacy development trends in the professional environment. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 19(7), 55-79.

Angoletto, R. & Queiroz, V. C. (2020). COVID-19 and the challenges in education. *The Centro De Estudos Sociedade e Tecnologia*, 5, 2-10.

Babae, M. (2006). Skills needed for web-based learning. *Journal of Information Management*, 4(1), 4-12. [In Persian]

Basati, M. & Rahimi Patagh, A. (2015). Investigating the relationship between media literacy and e-learning and e-learning. *2nd International Conference on Psychology, Educational Sciences and Lifestyle, Mashhad, Torbat Heydariyeh University*. [In Persian]

Basilaia, G. & Kvavadze, D. (2020). Transition to online education in schools during a SARS-CoV-2 Coronavirus (COVID-19) Pandemic in Georgia. *Pedagogical Research*, 5(4), 1-10.

Cheshmeh Sohrabi, M. & Shahin, A. (2012). A comparative study of media literacy: Students of Tehran University of Medical Sciences vs. Students of

- Niaze, L. Zarehee Zavarraee, E. & Aliabadi, K. (2015). The effect of ICT-based media literacy education program on the knowledge at the second grade elementary school students. *New Media Studies*, 2(7), 119-156. [In Persian]
- Olson, M. & Hergenhan, B. R. (1976). *An introduction to theories of learning*. Tehran: Publisher Samt. [In Persian]
- Pereira, S. & Moura, P. (2019). Assessing media literacy competences: A study with Portuguese young people. *European Journal of Communication*, 34(1), 20-37.
- Pfeffer, T. (2014). Academic media literacy and the role of universities. *Perspectives of Innovations, Economics and Business*, 14(2), 83-93.
- Zulkifli, H. & Hashim, R. (2020). Philosophy for children (P4C) in improving critical thinking in a secondary moral education class. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 19(2), 29-45.
- Miller, D. A. & Miller, M. (1997). *Teaching guide in universities*. Tehran: Samt Publisher. [In Persian]
- Mulenga, E. M. & Marbán, J. M. (2020). Is COVID-19 the gateway for digital learning in mathematics education? *Contemporary Educational Technology*, 12(2), 1-10.
- Murphy, L. Eduljee, N. B. & Croteau, K. (2020). College student transition to synchronous virtual classes during the COVID-19 pandemic in Northeastern United States. *Pedagogical Research*, 5(4), 1-10.
- Mutua, S. N. & Ong'ong'a, D. O. (2020). Online news media framing of COVID-19 pandemic: Probing the Initial phases of the disease outbreak in international media. *European Journal of Interactive Multimedia and Education*, 1(2), 1-8.
- Naghavi, M. A. (2007). Study of teachers and students attitude toward e-learning: Surveying in Iran's e-learning Universities. *IRPHE*, 13(1), 157-176. [In Persian]

